

FCG.

Vesihuoltolaitosten
kehittämisrahasto

Päivi Peltonen ja Kalle Kakko

Kalkkivialkalointioppaan päivitys

15.8.2024

FCG.

Hankkeen esittely

Hankkeen esittely:

- Alkuperäisen oppaan on julkaissut Vesilaitosyhdistys vuonna 2002: v. 2023 alkoi yhteistyöhanke oppaan päivittämiseksi ajan tasalle
- Hanke koostui kolmesta osasta:
  1. oppaan päivitys
  2. kalkkikivisuodatuksen tutkimus ohjausryhmän 8 kpl vesilaitoksia
  3. käyttökokemusten kerääminen vesihuoltolaitoksilta, materiaali- ja laitetoimittajilta mm. työpajassa
- Hankkeeseen osallistuivat Vesilaitosyhdistys (rahoittajana Vesihuoltolaitosten kehittämisrahasto), Keski-Uudenmaan Vesi Kuntayhtymä, Joensuun Vesi, Lakeuden Vesi Oy, Porvoon vesi, Rautjärven kunta, Nordkalk Oy Ab, Oy Lining Ab ja Allwatec Oy.
- Hankkeen toteuttajana toimi FCG Finnish Consulting Group Oy: Päivi Peltonen, Kalle Kakko ja Jussi Lindholm

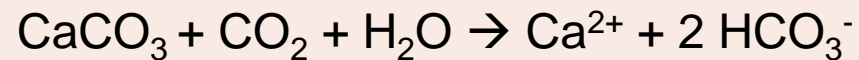
FCG.

Hankkeen tuloksia

Esimerkkejä oppaan päivitetyistä sisällöistä

Kalkkikivialkalointi

- Kalkkikiven eli kalsiumkarbonaatin liukeneminen veteen nostaa tasaisesti veden pH-arvoa, alkaliteettia ja kalsiumpitoisuutta sekä laskee hiilidioksidipitoisuutta:

- Pohjavesilaitoksilla kalkkikivialkalointi toteutetaan useimmiten kalkkikivisuodattimissa
- Pintavesilaitoksilla on käytössä sekasuodattimia (hiekkä + kalkkikivi) – lisätty uutena asiana oppaaseen

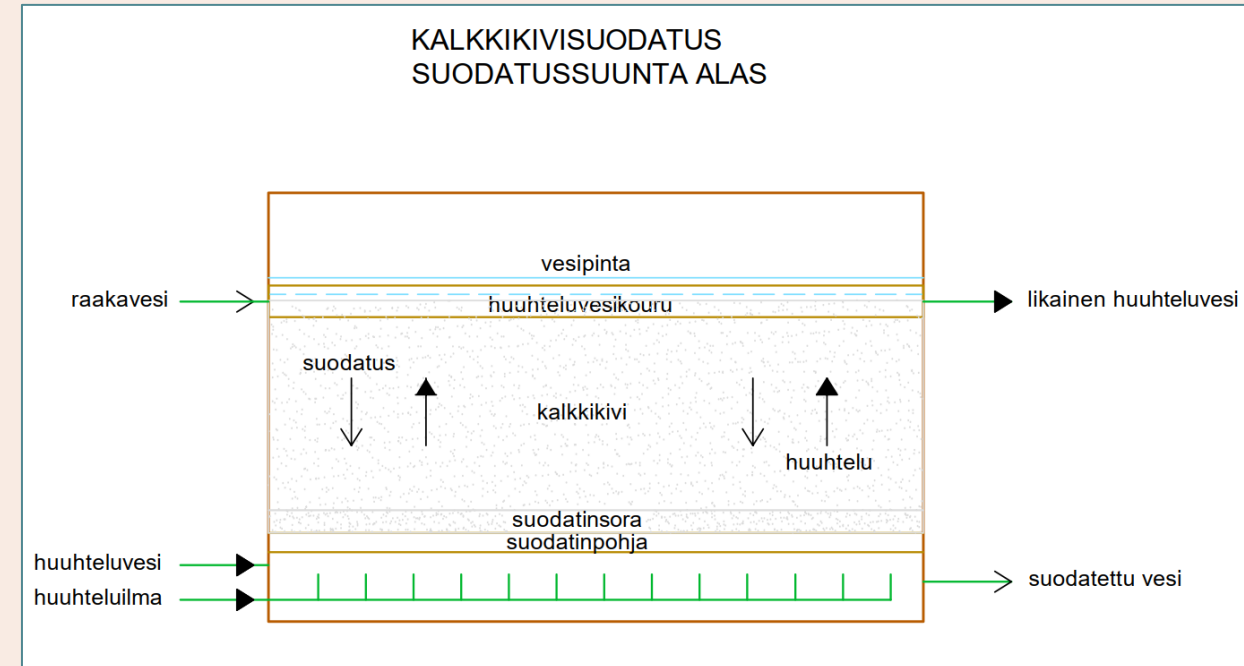
Kuva: Kalkkikivisuodatin (FCG, JLi)

Kalkkikivialkalointi vedenkäsittelyssä

+	-
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pienet käyttökustannukset ✓ Vähäinen valvonta ✓ Pieni huollon tarve ✓ Turvallisuus vedenlaadun kannalta: pH ei nouse liian korkeaksi ✓ Työturvallisuus: turvallinen aine käsitellä ✓ Toimintavarmuus: kk:ä tuotetaan Suomessa, toimituksia tarvii harvoin ✓ Kalsiumpitoisuuden ja alkaliteetin runsas nosto vrt. CO₂-poistoon ✓ Samanaikainen metallien ja ammoniumin poisto	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Suuri tilatarve (ei painesuodattimilla!) ❖ Suuret investoinnit ❖ Ei sovi: kalsiumpitoiset, kovat vedet ❖ Levänkasvu kalkkikivisuodattimissa pintavesilaitoksilla → ei sovellu, mutta soveltuu sekasuodattimiin (sekasuodattimet ei yksin nosta pH-arvoa riittävästi) ❖ Hiilidioksidipitoisuus > 20 mg/l (soveltuu kuitenkin esi-ilmastuksen kanssa)

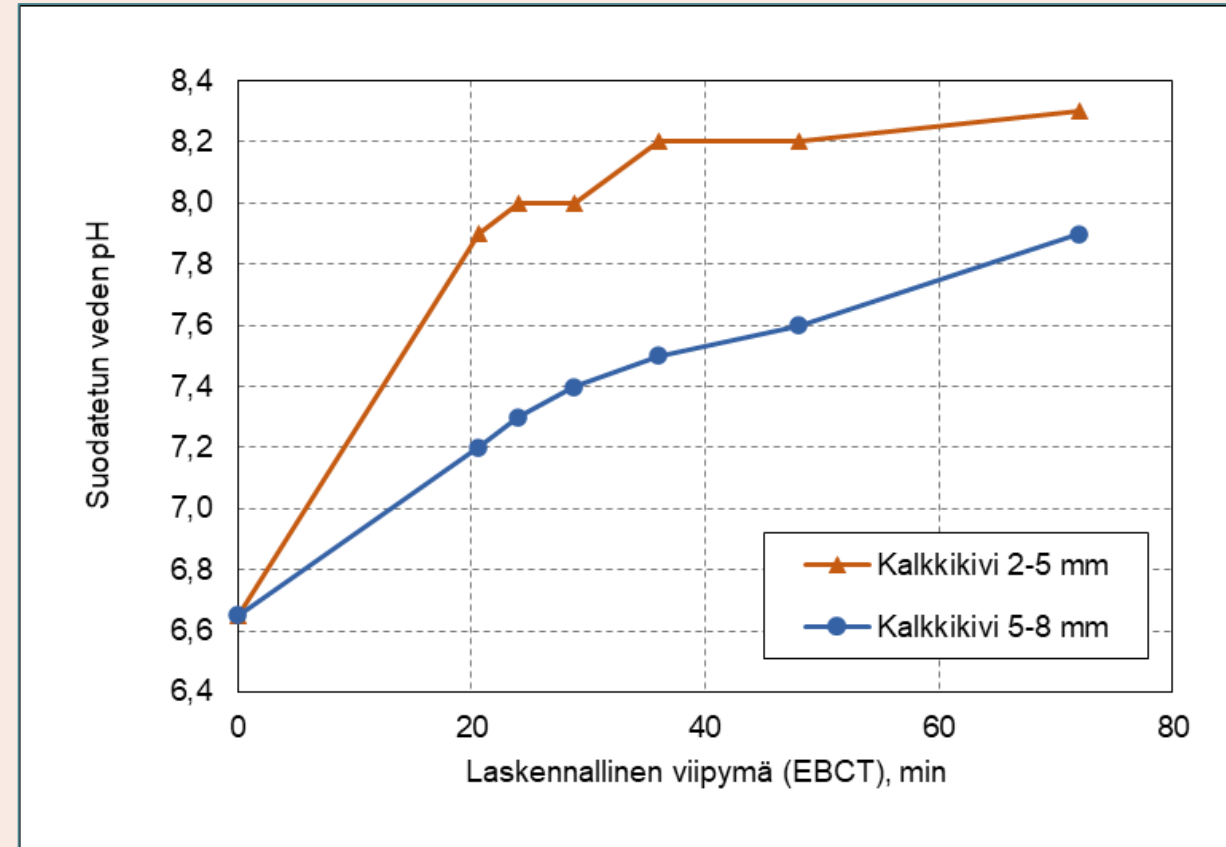
Kalkkikivisuodatuksen toteutus

- Avosuodattimet:
  - betonialtaat
  - toimii (yleensä) hyvin, ongelmia vaakavirtalaitoksilla
- Painesuodattimet:
  - alhaiset rakennuskustannukset
  - ei tarvetta välipumppauksille
  - ilmastus mahdollinen yläosassa (mutta hiilidioksidi ei poistu)
- Muovisäiliöt:
  - alhaiset rakennuskustannukset
  - voi olla hyvä vaihtoehto etenkin pienillä laitoksilla
- Huuhtelujärjestelmät:
  - samanaikainen ilma-vesi-huuhtelu on tärkeä
  - pintakuorma (esim. vesi 10–15 m/h ja ilma 30 m/h), huuhtelun kesto (usein n. 1 h) ja huuhteluväli vaihtelevat (1,5-6 kk, osalla tiheämpi tai vuosittain)

Kalkkikiven laadun vaikutus suodatukseen

- Suodatuksen mitoituksen kannalta tärkein tekijä on viipymä (EBCT), johon vaikuttavat:
  - kalkkikiven raekoko: yleisimmät noin 2–5 mm ja 5–8 mm
  - vedenlaatu (hiilidioksidi, alkaliteetti, kalsium)
- Myös kalkkikiven koostumus on oleellinen:
  - tyypillisessä suomalaisessa kalkkikivessä magnesiumkarbonaatti noin 2-4 % ja liukenematon aines 2-5 %
  - saatavilla myös kalkkikiveä, jonka raekoko on pieni 1-2 mm ja jossa on vähemmän liukenematonta ainesta < 1 %
- Liukenematon aines ja kulunut, hienojakoinen kalkkikivi tulee huuhdella mahdollisimman hyvin huuhtelussa säännöllisesti vähintään 0,5–1 vuoden välein

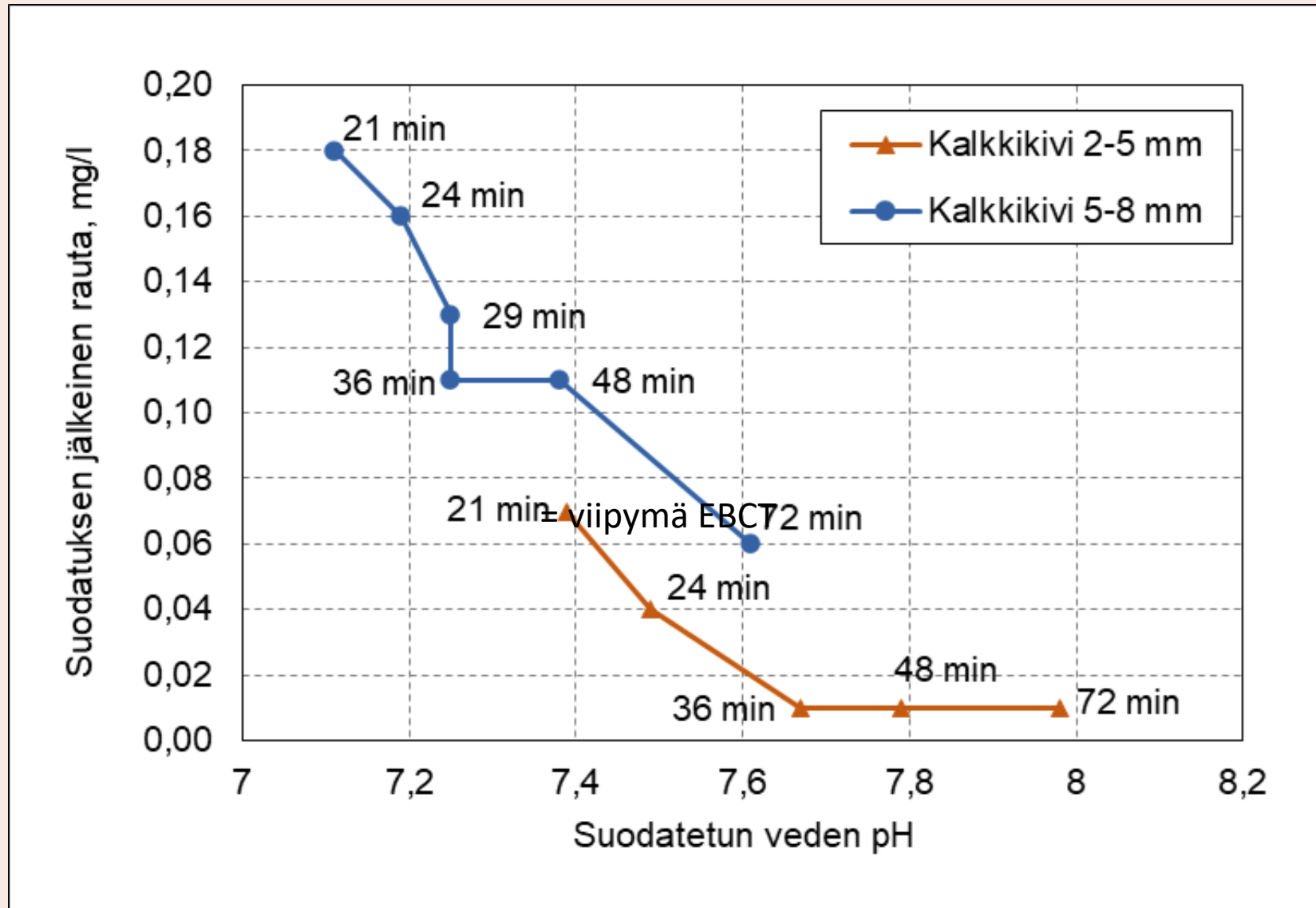

EBCT = Empty bed contact time
 = Suodatuskerroksen tilavuus m³ /
 virtaamalla (m³/h) * 60

Metallien ja ammoniumin poistuminen

Poistettava aine	Voidaan poistaa kalkkikivisuodatuksella?	Huomioitavaa
Rauta	+++	<ul style="list-style-type: none"> Alle 0,5–1 mg/l pitoisuudet poistuvat useimmiten hyvin Orgaaninen aines tai raudan hapettuminen ennen suodatinta voivat haitata poistumista Saviainekseen sitoutunut rauta ei poistu
Mangaani	+++	<ul style="list-style-type: none"> Biologinen poisto: vaatii korkean pH-arvon > 8 ja happipitoisuuden 7–8 mg/l
Alumiini	+++	<ul style="list-style-type: none"> Saviainekseen sitoutunut alumiini ei poistu
Nikkeli	+	<ul style="list-style-type: none"> Tehokas poistuminen vaatii korkean pH-arvon 8,5–9 Suuria pitoisuuksia varten puolipoltettu dolomiitti
Ammonium	+++	<ul style="list-style-type: none"> Korkea hapenkulutus, huomioitava mangaanin poistossa Muuttuu nitraatiksi

Kalkkikiven raekoon vaikutus raudan poistamiseen:

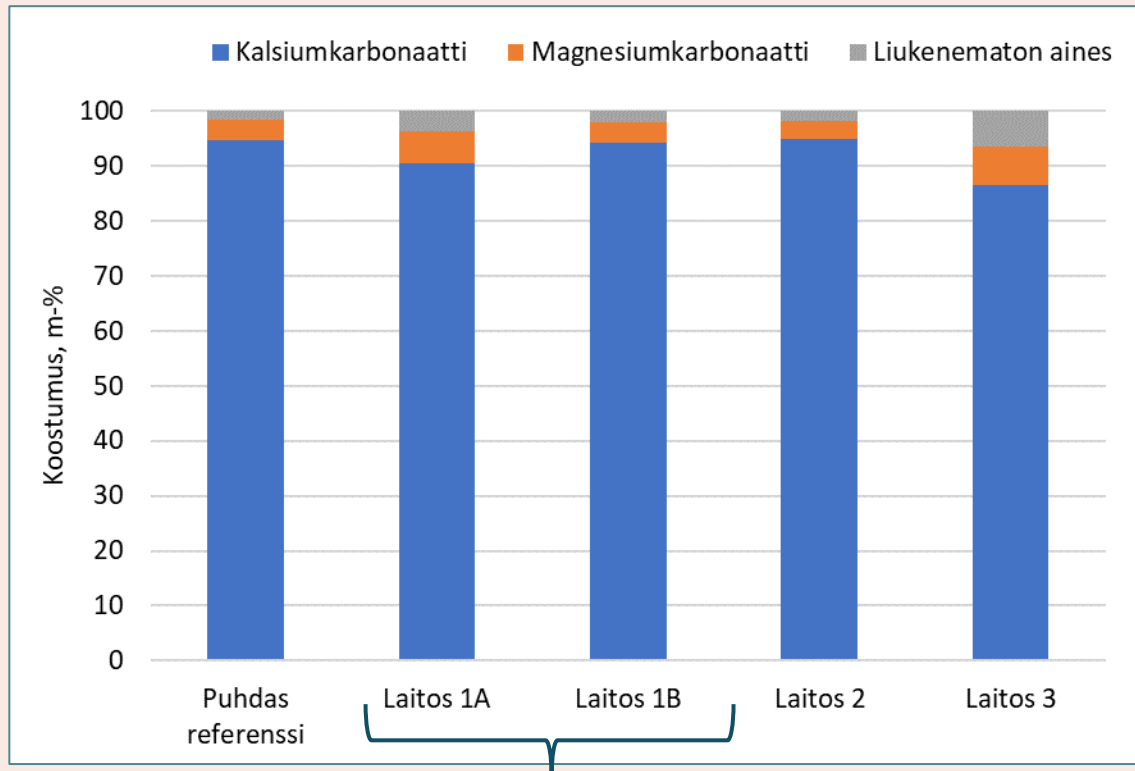
FCG.

Tutkimustuloksia

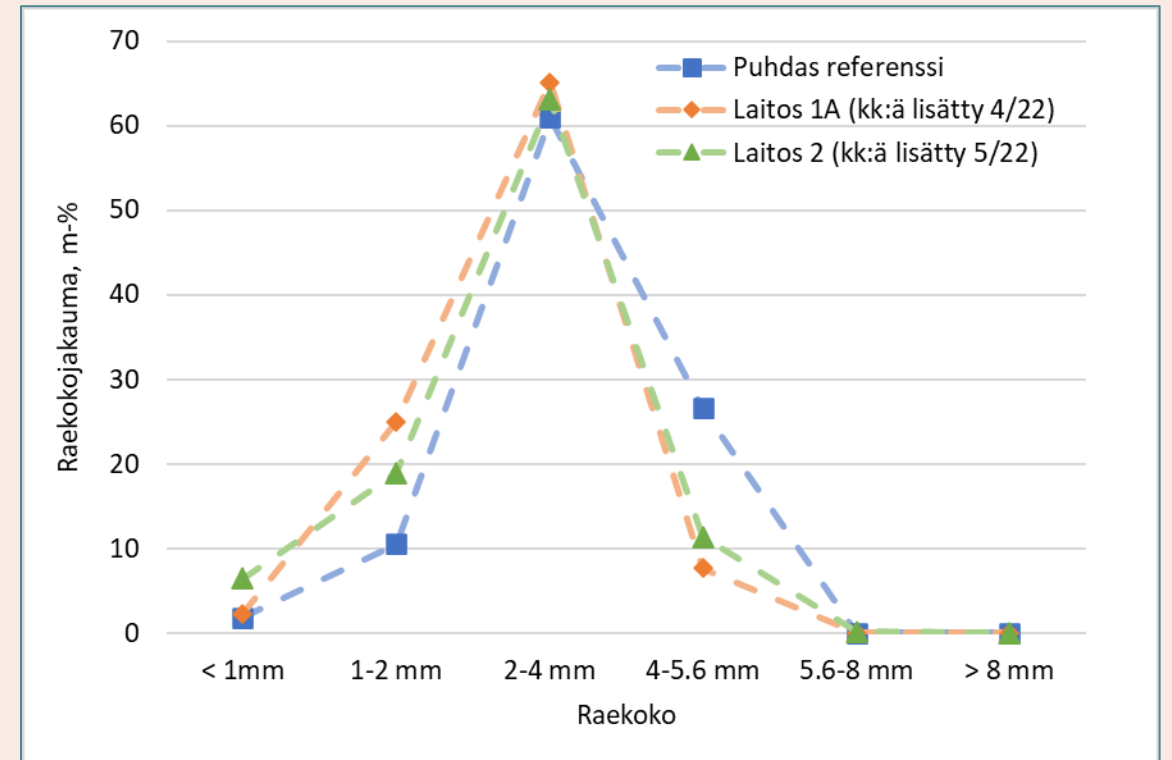
Yhteenveto

- Näytteitä otettiin 8 vesilaitokselta välillä syyskuu–joulukuu vuonna 2023: kalkkikivisuodattimien tulevasta ja lähtevästä vedestä, huuhteluvedestä ja kalkkikivikerroksesta suodattimen pinnalta
- Tutkittiin veden alkaloitumista, kalkkikiven kulumista ja muuttumista, metallien poistumista sekä huuhteluiden tehokkuutta.
- Tuloksia ei ole suoraan esitetty päivitetystä oppaassa, mutta niitä on hyödynnetty opasta kirjoittaessa
- Tulosten tulkintaan vaikuttaa useita asioita: kalkkikiven lisäämisväli, virtaama vs. mitoitus, raakaveden vedenlaatu, huuhtelukäytännöt...
- Poimintoja tuloksista:
  - Suuremmalla 5–8 mm raekoolla alkalointiin tarvittava viipymä oli noin kaksinkertainen verrattuna pienempään 2–5 mm raekokoon
  - Kalkkikiven kulumisen havaittiin kalkkikivinäytteistä (seuraava dia): partikkelikoon muuttuminen, liukenematon aines kohosi suodatinkerroksessa etenkin raekoolla 1-2 mm ja 2-5 mm — suuremmalla raekoolla 5-8 mm vain magnesiumkarbonaatti kohosi huomattavasti
  - ilma-vesi-huuhtelu yhtäaikaaisesti puhdistaa kalkkikiven (veden pintakuorma vähintään noin 10–15 m/h, huuhtelu-aika 0,5–1 h), pitkällä huuhteluvälillä (> 3 kk) 1 h huuhtelukaan ei välttämättä riitä: riippuu muun muassa virtaamasta, metallien pidättymisestä, kalkkikiven kulumisesta ja huuhtelujärjestelmän toteutuksesta
  - Huuhtelu poistaa suodattimista vaihtelevia määriä liukenematonta ainesta ja metalleja riippuen raakoosta, huuhteluajoista ja -pintakuormista.

Kalkkikivinäytteet – kalkkikiven kuluminen suodattimen pinnalla (2–5 mm raekoko)

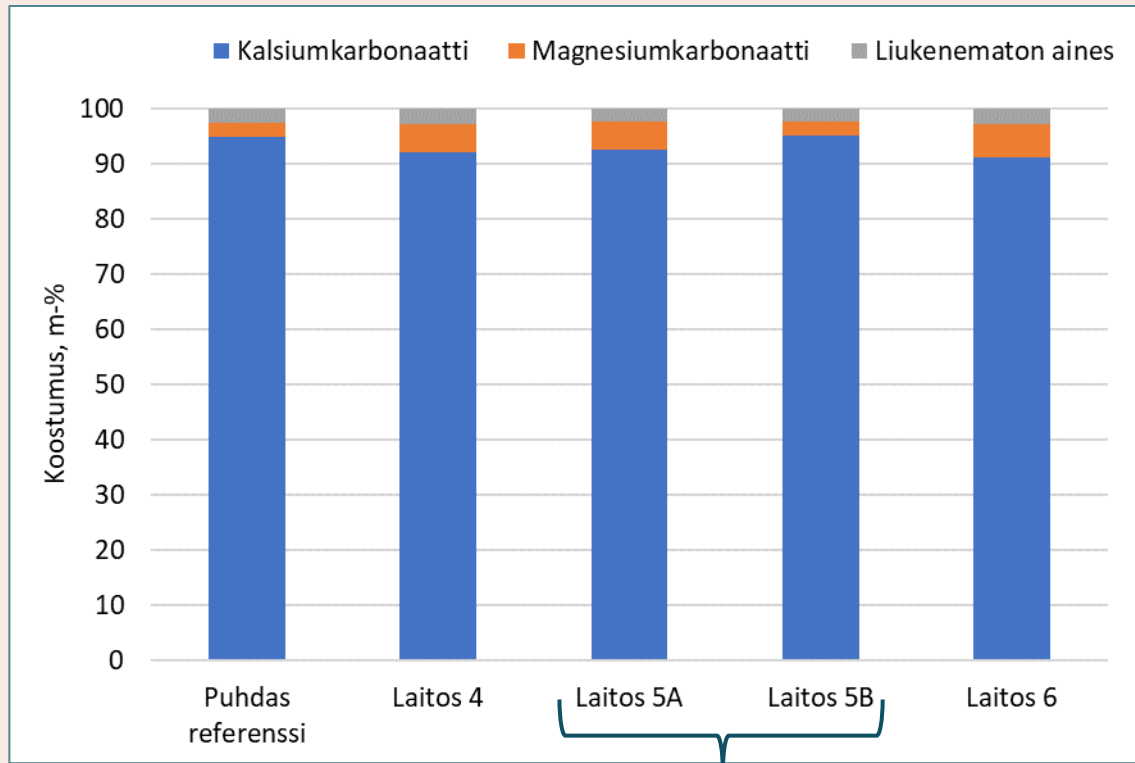

Samalla laitoksella sarjassa suodatin A → suodatin B

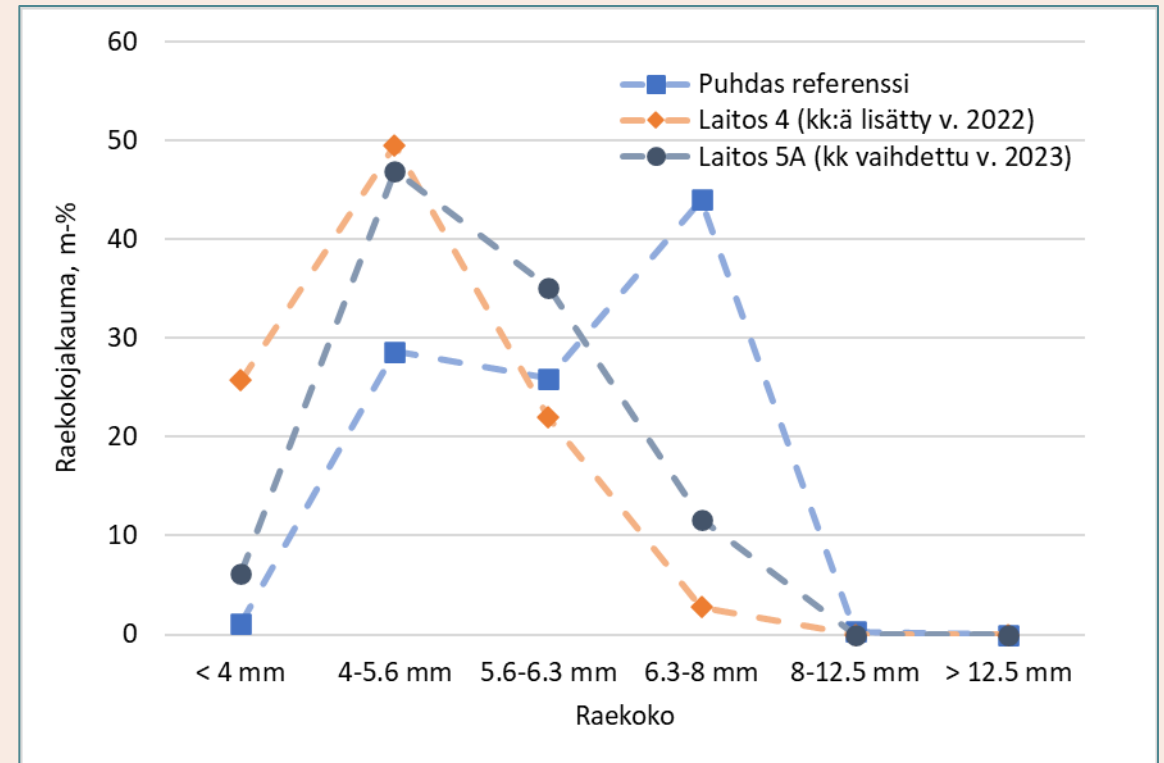

Partikkelit < 1 mm on todennäköisesti poistuneet paremmin huuhtelussa laitoksella 1 kuin laitoksella 2.

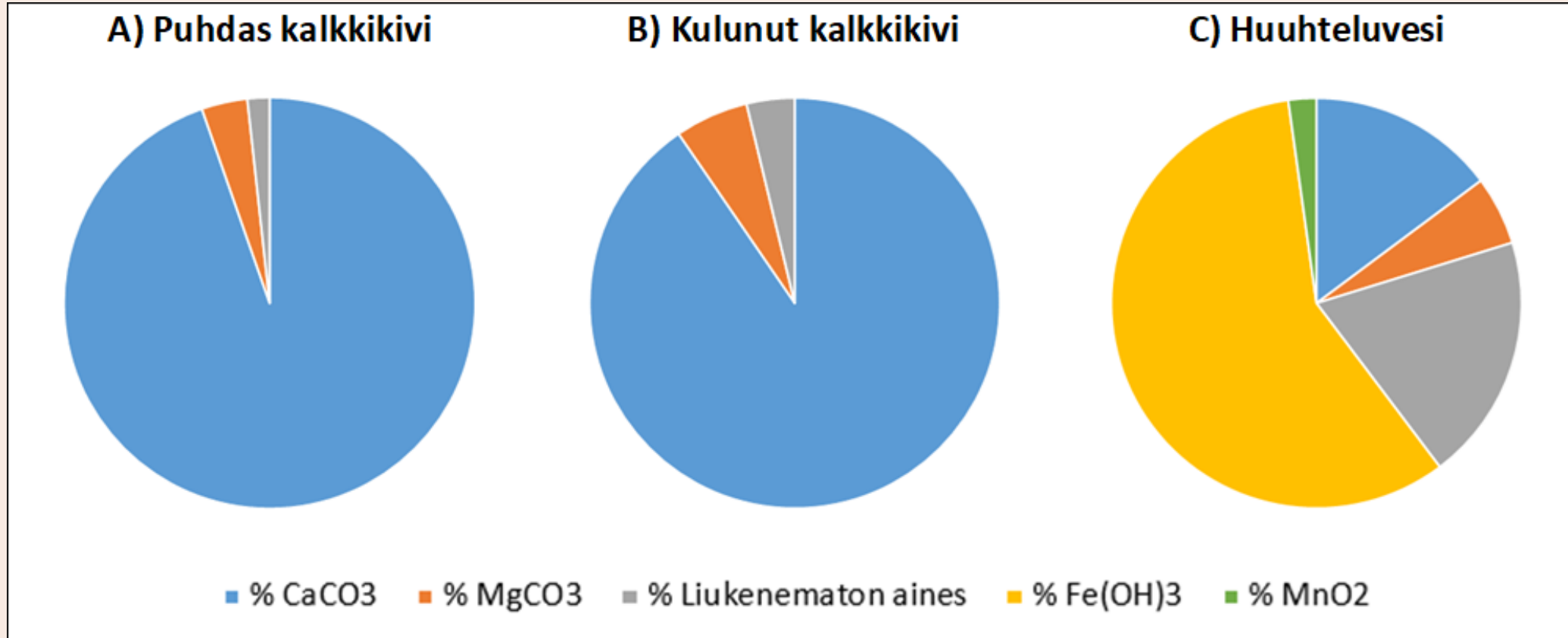
Kalkkikivinäytteet – kalkkikiven kuluminen suodattimen pinnalla (5–8 mm raekoko)

Vaakavirtasuodatin: lohko 1 ja lohko 2

Suodatinkerroksen kalkkikivi ja huuhteluveden kiintoaine – huuhtelussa poistuu liukenematonta ainesta ja rautaa

Kuvan esimerkki:

- kalkkikiven raekoko 2-5 mm
- tulevan veden rauta 250 µg/l
- lähtevän veden rauta <10 µg/l

Kalkkikivi ennen ja jälkeen huuhtelun

Kuvan kalkkikiven raekoko 5-8 mm, johon kertyy tulevan veden rautaa (45 µg/l), lähtevä <15 µg/l

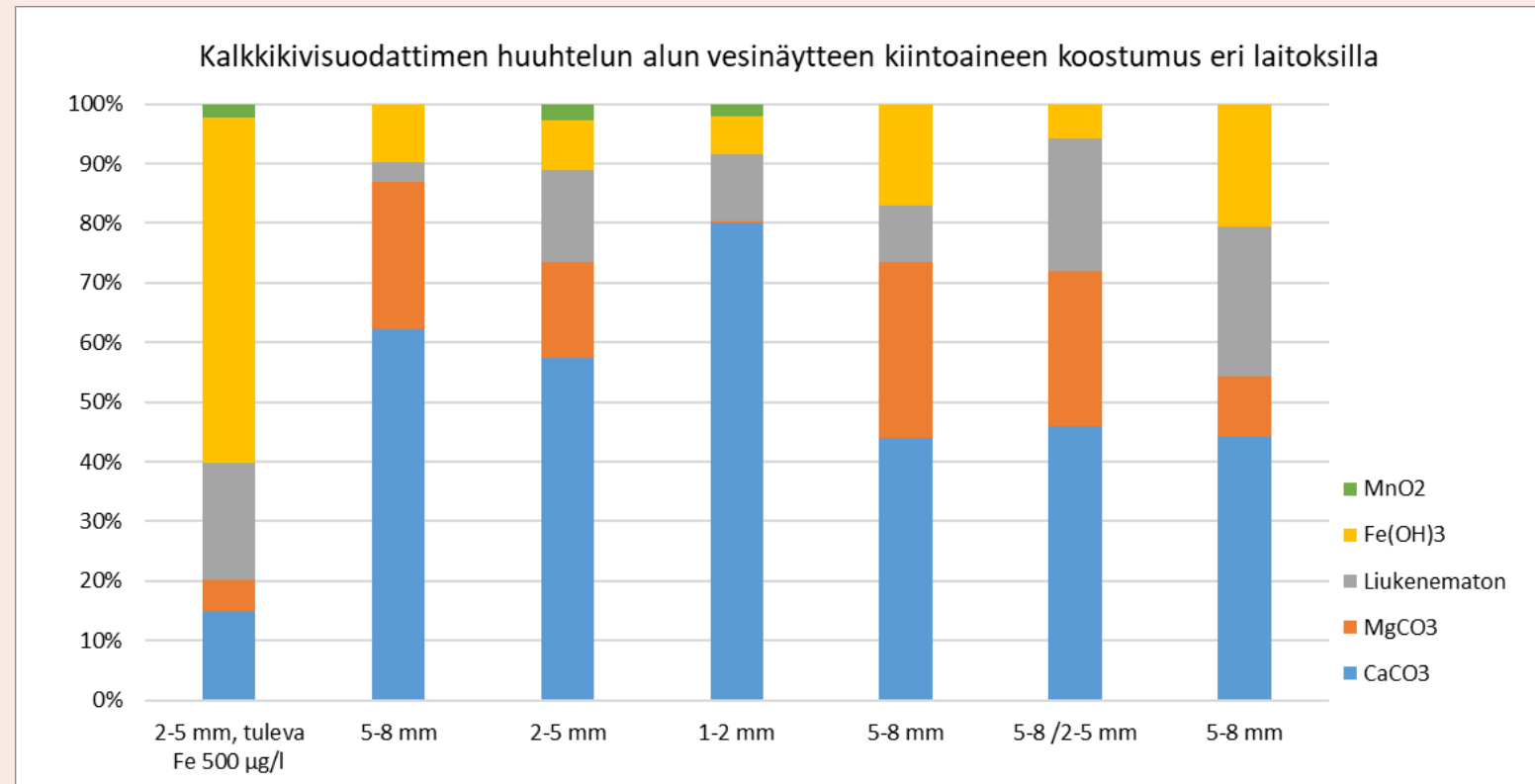
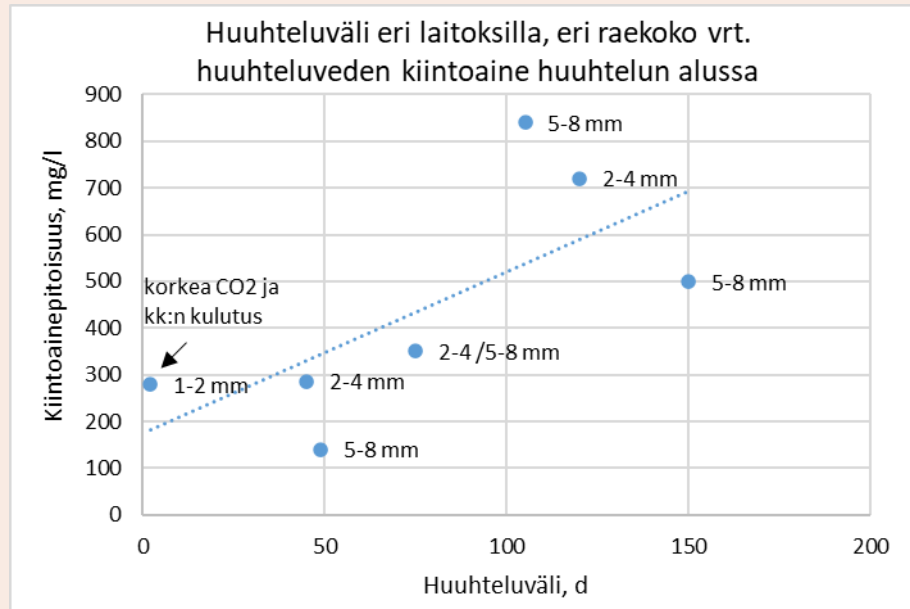

Ennen huuhtelua

Huuhtelun jälkeen

Huuhteluveden laatu huuhtelun alussa ja kiintoaineen koostumus

FCG.

Kiitos!

Päivi Peltonen ja Kalle Kakko

www.fcg.fi